

Bài 53 HOẠT ĐỘNG THẦN KINH CẤP CAO Ở NGƯỜI

I - Sự thành lập và ức chế các phản xạ có điều kiện ở người

- Phản xạ có điều kiện có thể hình thành ở trẻ mới sinh từ rất sớm. Các phản xạ có điều kiện với ánh sáng, màu sắc, âm thanh dần dần được thành lập. Trẻ càng lớn, số lượng phản xạ có điều kiện xuất hiện càng nhiều và càng phức tạp. Ví dụ : trẻ nghe tiếng hát ru kết hợp cùng nhịp vỗ đều đều làm trẻ ngủ ; mùi sữa thơm cùng với vòng tay êm nhẹ của mẹ là dấu hiệu trẻ nhận ra mẹ ; trẻ dần phân biệt được người lạ với người quen là quá trình hình thành các phản xạ phân biệt (PXCĐK).

Bên cạnh việc thành lập các phản xạ mới cũng xảy ra quá trình ức chế phản xạ, nếu phản xạ đó không còn cần thiết đối với đời sống. Chính nhờ sự phối hợp hoạt động của các quá trình đó mà cơ thể thích nghi được với những điều kiện sống luôn luôn thay đổi.

Ở người, học tập, rèn luyện, xây dựng các thói quen, các tập quán tốt, nếp sống văn hoá chính là kết quả của quá trình hình thành và ức chế các phản xạ có điều kiện.

- ▼ Hãy tìm ví dụ trong thực tiễn đời sống về sự thành lập các phản xạ mới và ức chế các phản xạ cũ không còn thích hợp nữa.

II - Vai trò của tiếng nói và chữ viết

1. Tiếng nói và chữ viết cũng là tín hiệu gây ra các phản xạ có điều kiện cấp cao

- Người không chỉ tiết nước bọt khi trông thấy hoặc ngửi thấy thức ăn mà còn tiết nước bọt khi nghe nói đến thức ăn ngon hoặc một quả khế chua. Tiếng nói và chữ viết là kết quả của sự khái quát hoá và trừu tượng hoá các sự vật và hiện tượng cụ thể trong quá trình học tập, mức độ khái quát hoá từ thấp tới cao dần.

Người biết chữ có thể xúc động (vui, buồn, phẫn nộ) khi đọc những hàng chữ, đoạn văn in trong các sách báo, tạp chí.

Như vậy, tiếng nói và chữ viết có thể giúp ta mô tả các sự vật, trình bày các hiện tượng mà không cần có sự vật cũng làm cho người nghe, người đọc tưởng tượng ra được. Ví dụ : Nói đến "chanh" ta có thể hình dung đến quả chanh tươi với vị chua của nó... nếu đã có lần ăn chanh. Nói một cách khác, *tiếng nói và chữ viết cũng là tín hiệu của sự vật nhưng thuộc hệ thống tín hiệu thứ 2*, chúng có thể gây ra các phản xạ có điều kiện cấp cao.

2. Tiếng nói và chữ viết là phương tiện để con người giao tiếp, trao đổi kinh nghiệm với nhau

- Nhờ có tiếng nói và chữ viết mà con người trên khắp thế giới có sự giao lưu với nhau.

Cùng nhờ có tiếng nói và chữ viết, con người có thể trao đổi với nhau những kinh nghiệm trong cuộc sống, trong lao động sản xuất và kinh nghiệm đời này được truyền sang cho đời sau, dân tộc này truyền sang cho dân tộc khác. Cứ như vậy, kinh nghiệm được tích lũy ngày càng nhiều và trở thành kho tàng quý báu của nhân loại, giúp nhân loại xây dựng xã hội mỗi ngày một văn minh.

III - Tư duy trừu tượng

- Nhờ có ngôn ngữ (tiếng nói và chữ viết), con người đã trừu tượng hoá các sự vật, các hiện tượng cụ thể. Từ những cái chung của sự vật, con người lại biết khái quát hoá chúng thành những khái niệm được diễn đạt bằng các từ và con người có thể hiểu được nội dung ý nghĩa chứa đựng trong từ.

Khả năng khái quát hoá và trừu tượng hoá khi xây dựng khái niệm là cơ sở cho tư duy trừu tượng và tư duy bằng khái niệm, chỉ có riêng ở người.

Sự hình thành và ức chế các phản xạ có điều kiện ở người là hai quá trình thuận nghịch quan hệ mật thiết với nhau, là cơ sở để hình thành thói quen, tập quán, nếp sống có văn hoá.

Sự hình thành tiếng nói và chữ viết ở người cũng là kết quả của một quá trình học tập, là quá trình hình thành các phản xạ có điều kiện cấp cao. Tiếng nói và chữ viết trở thành phương tiện giao tiếp giúp con người hiểu nhau, là cơ sở của tư duy.

Câu hỏi và bài tập

1. Ý nghĩa của sự thành lập và ức chế các phản xạ có điều kiện trong đời sống con người ?
2. Tiếng nói và chữ viết có vai trò gì trong đời sống con người ?